

NOWY CASNIK

TYŻENIK ZA SERBSKI LUD

45/Lětnik 58

11. nowember 2006

0,25 euro

ISSN 0029-5418

12. rozgłosowy koncert

Chóšebuz. Z tšimi prapremjerami jo se nježelu, 5. nowembra, wótměť 12. rozgłosowy koncert serbskeje muziki z wuknikami a absolwentami Chóšebuskego konserwatoriuma. Zal konserwatoriuma jo był z něži 150 pšistucharjami skóro poľny. Zazněli su kompozicije mjazy drugim Bena Njেকেle a Ulija Pogody, něgajšnego a něntejšnego muzikowego redaktora serbskego programa, Jana Pawoła Nagla, Bjarnata Krawca abo Haraldalorscheidera, łoni zamrětego Chóšebuskego komponista.

W programje, kótaryž stej Anja Kochoj a Christian Mattée moderěrowałej, su wustupili wuměłce wót nejmlódšego z pěš lětami, kótaryž jo akle pšed poľ lětom instrument do ruki wzeť, až do wustudowanego 27-lětnego diplomowego organista. Koncert bužo rozgłos RBB w swójom serbskem programje w dwěma žěłoma 19. a 26. nowembra wuscěłaš. **H. M.**

Pratyja 2007 na pšedaň

Dešno. Pětk, 3. nowembra, jo Ludowe nakładnistwo Domowina w Dešańskem Domowniskem muzeju pšedstajilo Pratyju za lěto 2007. Něži 40 luži jo na zarědowanje pšišto, w kótaremj su awtory a redaktory Pratyje 11 z nagromadu něži 70 pšinoskow cytali. Pšitom jo lektoraka kniglickow Janka Pěčkojc de Lévano pšedstajila tež nowu redakciju, w kótarej ma něnto Gregor Wiczorek to grono. Bernd Pittkunings jo wjacor muzikaliski pšewoźowať. Pratyja, kótaraž ma lětos Dešno ako głownu temu, móžo se wót něnta na znatych městnach za styri € kupiś. Žycymy wjele wjasela pšitcytanju. **H. M.**

Festiwal tek ze serbskimi filmami za žiśi

Chóšebuz. Lětosny 16. festiwal pódzajtšno-europskego filma ma přědny raz serbske filmy we swójej retrospektiwje. Je wudospołnijo pó pedagogiskich aspektach pšigótowany program za žiśi. W Měšćańskej hali pokažu na 16. a 17. nowembrje zeger 10.00 serbske žišece filmy ze zapokazanim a rozgronkom. Stwórť bužo filmowe pšedstajenje za 5-lětna a pětk za 10-lětna žiśi. Kórtki plaše za žiśi až do 12 lět 3,50 €, pótuńšone za 1,40 € w pšedpšedanku pšit Chóšebuz-informaciji CMT (tel. 0355/7542444).

Wěcej wó filmowem festiwalu cytašo na 7. a 8. boce. **I. N.**

Serske blido w Zušowje

Wšykne, ako pšit kafeju a tykańcu raži pó serbsku se rozgranaju, su sobotu, 11. nowembra, zeger 15.00 nanejwutšobnej pšepšosone na Serske blido w gmejnskem domje w Zušowje.

Wóni su projekt GENIE do statka stajili: (wótlěwa) prof. dr. William Barry, Jutta Kaiserowa, Juro Frahnow, Holger von Rauch, Helena Palmanowa (Serbski institut w Budyšynje) a prof. dr. Roland Marti.

62 štundow powědaneje serbskeje rěcy

Wědomnostniki su stajili do interneta 379 zukowych datajow

Chóšebuz/Saarbrücken. Słowo GENIE ma wót žinsajšnego we Serbach nowy wóznam. To jo skrotconka za „Gesprochenes Niedersorbisch“. Tak se pomjenijo wóšebny projekt Pósaarskeje uniwersity (Uni Saarbrücken), pód nawjedowanim slawista prof. **dr. Rolanda Marti**. W jogo ramiku su wědomnostniki zezběrali zukowy material, kótaryž wótblýšuju staw dolnoserbkeje rěcy wót zachopjeńka 20. stolěša až do žinsajšnego, a su jen spórali do datoweje banki, ako jo pšistupna we interneše.

Pětk dupońdnja su góšci ze Saarbrückena pšedstajili swój projekt w Serbskem domje. Mimo prof. Martija stej bylejš pódla profesor za fonetiku a fonologiju **dr. William Barry** a slawist **Holger von Rauch**, „informatikař“ projekta, ako jo zagrónity za internetowu prezentaciju a programěrowanje datoweje banki.

„Zawina togo projekta jo položenje dolnoserbkeje rěcy. Ako dwójcy mjeńšynowa rěc (napšešiwio nimšćinje a gónoserbšćinje) jo wóna wóšebnje wobgrozona“, wujasnijo prof. Marti motiwy, kótarež su dowjadli k projektoju. Slědne luže, kótarež powědaju dolnoserbku rěc wót domu, su južo stare. Typ dolnoserbšćiny, ako wóni wobkněže, bužo se za žedne lěta zgubiś. „Serbska rěc rewitalizěrujo se rownocasnje w ra-

miku projekta Witaj, to pak jo hynakša dolnoserbšćina“, twarži profesor. Togodla jo wóšebnje wažne, wutwóriš wobšyrny korpus powědaneje rěcy a jen zajmcam spšistupniš. Taki jo doněta felowať.

Dolnoserbka rěc jo za slawisty wóšebnje zajmna. Prof. Marti: „To jo pó žělach njewobžěłane pólo, wjele aspektow njewobžěłanych. Zukowy korpus dej byš zakład za wupońjenje wónych bětych flakow. To jo wažne ako za wědomnostniki tak teke za wucbu dolnoserbkeje rěcy a za projekt Witaj“.

Zukowe dataje póchadaju ze tšich žrědłow. K přědnemu jo to archiw serbskego rozgłosa, z kótaregož jo **Jutta Kaiserowa** wubrala młoge dataje. K drugemu su to nagrańanja Serbskego instituta z Budyšyna. Nejwažnjejšy žěť pak su 100 nagrańanjow, kótarež jo nagrať **Juro Frahnow** z Picnja. Ako prjatkař a pla wejšanarjow pšipóznata wóšobina jo wón w nadawku uniwersity woglědať k hundred serbskim lužam a jo nagrať jich rěc.

Nejstaršy nagrańanjow powědař jo muski, ako jo se narožil w Kšišowje w lěše 1864. Nejmlódša jo žeńska, narožona w lěše 1973. Dogromady 45 nagrańanjow jo wót luži, ako su se narožili pšed lětom 1900.

Aby měť njewobgranicony pšistup do archiwa, musy wužywať nejprerwej se na internetowem boce GENIE-projekta z

pomocu wóšebnego formulara pšizjawiš. Tam musy wón zapódaš swójo mě, adresu a pšedewšym cil, dla kótaregož co wón archiw wužywaš. Kužda taka pšosba bužo se w Saarbrückenje pšespytaš, a jolic až iniciatory projekta su mēńjenja, až zajm jo wopšawnjony, budu wóni wužywarjeju pšistup do datoweje banki z pomocu „passworda“ (=pótajmneho gronidła) dowóliš. Zukowe dataje pšedlaže w formatoma wav a mp3.

„Taka zadora jo notna, aby šćitali pšawa luži, ako su archiwujo swój głos „póžycyli“, groni prof. Marti. Pšeto wěťšy žěť wót nich jo hyšći žywy.“

Archiw jo baza, zakład za daľšne projekty. Profesory ze Saarbrückena maju přědk, mjazy drugim na pólu fonetiki a fonologije slěžiš. Ale teke wšykne druge deje móžnosć mēš, korpus za swóje slěženja wužywaš. „Něnto lažy na Was, co z togo zgótujošo. Wužywayšo naš archiw“, jo profesor pšibytnych slědkoju napominať. Wón se nažeja, až na ten part móžo se serbskej rěcy nanejmenjej žěť togo slědk daš, což jo se dotychmēst zgubiť.

Projekt jo pšistupny w interneše pód adresu www.coli.uni-saarland.de/genie/

G. Wiczorek